

Mercè Rodoreda: «Una persona feliç no té història»

Reproduïm la conversa que l'escriptora va mantenir amb Montserrat Roig l'estiu del 1973

Entre el 1972 i el 1976 Montserrat Roig va fer una sèrie d'entrevistes a diferents personalitats del món de la cultura i la societat catalanes. El llibre *Montserrat Roig, retrats paral·lels* (<https://www.grup62.cat/lilibre-retrats-paraels/300667>) (Edicions 62) -en una selecció feta per Gemma Ruiz i Albert Fons- recull les que va mantenir amb Clementina Arderiu, Avel·lí Artís Gener, Oriol Bohigas, Maria del Mar Bonet, Joan Brossa, Pere Calders, Maria Aurèlia Capmany, Josep Maria Flotats, Miquel Martí i Pol, Josep Pla, Pau Riba, Mary Santpere, Antoni Tàpies, Llorenç Villalonga, Eugeni Xammar i la que us oferim íntegra: a Mercè Rodoreda. Era el juny de 1973, l'escriptora tenia 64 anys i Montserrat Roig, 27.

Foto: Catorze

L'alè poètic de Mercè Rodoreda

Al barri que envolta el carrer de Balmes -aquest carrer, fa cinquanta anys, només era un torrent, el de Sant Gervasi, per on baixava l'aigua de pluja-, ara ja res no és igual que abans. Les velles torres, petites, amb el jardí entre descurat i pretensions d'altres temps, han desaparegut sota els grans edificis que voregen les vies amples i petulants que s'obren al nou cinturó de ronda. De tant en tant es veuen restes d'alguna vivenda unifamiliar, enderrocada de fa poc. Entre el guix, hi ha trossos de ciment, pedres plenes de calç, una porta batent pintada de blau clar, una paret florejada. Al rebaix d'una finestra hi ha un test. La planta és morta. Potser un dia fou el gerani blanc d'una noia soltera, que ara té setanta anys, símbol d'una virginitat mai no acceptada. D'una noia que és vella, que arrossega la decrepitud entaforada en un pis petit, entre olors de peix fregit i els crits estridents dels televisors... M'arriba un imperceptible alè poètic mentre pujo escales amunt fins al parc de Monteroles, abans del Marquès de Brusí. Per aquests indrets l'adolescent Aloma passejà el desencís de la vida... Aloma, el personatge femení de la Mercè Rodoreda que, després de Madame Bovary, fou el que més m'impresionà... Una botiga d'electrodomèstics anuncia, amb cartells rutilants, els perfectes artefactes d'una societat feliç. El fum negre, dens, pudent que vomiten els autobusos, el brogit, l'aclapament, la neurosi de la gent, neurosi ensolapada perquè es tracta d'un barri burgès, a les escales del metro de Pàdua, una botiga de mariscs -una botiga cara per a un superbarri-, difumina cada vegada més la imatge d'una Barcelona menestral, plàcida, confiada. La Barcelona de l'avantguerra, plena de ciutadans tranquils, orgullosos d'una ciutat mig europea, ens contenen aquells qui la visqueren, però sempre catalana. En aquest barri va néixer el 1909, la Mercè Rodoreda, aquesta figura delicada, de somris innocent i reservat, que obre la porta d'un pis principal i quasi luxós després d'haver trucat a un timbre dringuejant. La Mercè Rodoreda no vol que prengui nota dels seus mots, prefereix una conversa desordenada i amistosa. L'escolto mentre s'arregla per anar plegades a dinar.

?La meua família pertanyia a la petita burgesia. A casa meua hi havia dues persones genials: la meua mare i el meu avi. El meu pare feia de comptable al carrer de Ferran, i era allò que anomenem amb aquesta paraula tan lletja: un lletraferit. Em llegia en veu alta quan jo era petita i m'havia posat la llengua catalana al cap i al cor. Llegia molta literatura catalana: Guimerà, Víctor Català, Ruyra, que m'entusiasaven. Després, i per damunt de tots, Carner. Però vaig tenir els mateixos problemes que vosaltres, els joves, per aprendre a escriure en català. De gran vaig haver d'empassar-me tota la gramàtica d'en Fabra. El meu avi, que era l'amo de la torre on vivíem, va fer construir un monument a Mossèn Cinto Verdager a la part del darrere, fet a base de pedres amb rams de farigola i d'espígol. El monument era envoltat per un estany de nenúfars. Damunt les pedres hi havia el monument a Mossèn Cinto, i d'allí sortien cap avall cintes de ciment de color de rosa. A les cintes hi havia escrites, en porpra, les obres d'en Verdager.

Per la finestra floreixen les acàcies dels extrems del parc de Monteroles, i se sent l'espetec dels cotxes -avui una mica menys, perquè és diumenge- que passen per sota. Just davant del pis actual de l'escriptora hi havia una torre on va viure la seva infantesa i adolescència. Ara hi ha un garatge, que fa cantonada amb el carrer de Pàdua, i al costat, un edifici alt. Busquem un taxi sense aconseguir cap resultat. Mentrestant em comenta anècdotes divertides de personatges catalans contemporanis, i m'exigeix que no les transcriui. Em fa ràbia però respecto el seu desig. Assegudes a l'elegant Punyalada, l'escriptora reprèn, cada vegada amb més calidesa, el monòleg.

?A la façana de la torre, esculpides en pedra, el meu avi va fer posar dues estrofes de *'Oda a la Pàtria*, d'Aribau. Allí va ser on vaig aprendre a llegir en català. A casa meua es respirava un ambient catalanista, però abans era així quasi per tot Barcelona. No com ara, que és una ciutat híbrida, que va en camí de despersonalitzar-se per complet. El meu avi era antiquari i tenia una botiga al carrer de la Palla. Quan es va retirar, va omplir la casa d'antiguitats. Hi havia tants plats antics, que no va tenir més remei que col·locar-los al voltant de la casa, per la part de fora. Quan feia molt de vent, els plats es movien, i feien molt de soroll. Sempre se'n trencava algun. La façana donava al carrer de Manuel Angelon, paral·lela al torrent de Sant Gervasi; per allí no passava gairebé ningú, a tot estirar mitja dotzena de persones l'any. Però tothom es parava a mirar els

plats. Llavors, el meu avi els feia entrar perquè veiessin el bust d'en Verdaguer. Una vegada fins i tot va fer entrar una parella de guàrdies civils! Eren altres temps. A l'estiu trèiem les cadires a fora, al carrer, i les hores passaven mentre parlàvem amb la gent del barri. Ara, Barcelona em sembla una ciutat desconeguda, ja no s'hi pot viure. El soroll dels cotxes, el neguit de la gent... Mira, ara tothom va a la seva. I a més és una ciutat bilingüe. La gent parla castellà a tot arreu, als magatzems, als bars, als taxis. I moltes vegades la culpa és nostra, dels catalans, que ens acoquinem i no ens mantenim fermes en la nostra actitud.

La Mercè Rodoreda té el posat d'allò que els nostres pares diuen «senyora»; l'altivesa, la distància i una equilibrada tendresa es barregen darrere una capa de recel i d'ironia. La pell bronzejada pel sol d'estiu ressalta sota el cabell extremament blanc. El seu rostre és encara bell, i diuen que de jove era molt bonica. Mentre dinem a La Punyalada, restaurant de records i d'enyorances d'una Barcelona que ja no existeix, observo les seves mans petites i els seus gestos menuts. Té un coll més aviat curt, i un peix que fibreja cap avall assenyalant l'inici de l'escot. Aquesta figura delicada, que lentament i sota la càrrega de la confiança em va obrint la memòria de la seva vida, amaga un caràcter ferm i una energia molt poc comuna. El somris, a mig fer -que de vegades esclata en una sonora rialla, com un ocell de primavera-, l'aire nostàlgic, els ulls que traslluen una profunda i aferrada tristesa, em fan pensar que la Mercè Rodoreda té un excessiu zel per amagar la seva presència davant el món.

?El meu avi, quan jo tenia nou anys, va tenir una feridura, i la meva mare va voler que em quedés a casa per ajudar-la. Ja no vaig anar mai més a l'escola. I no vaig aprendre a dividir. Tota la vida m'ha sabut greu no haver pogut estudiar. Al costat de casa meva hi havia una residència per a estudiants, i quan tenia catorze o quinze anys, pujava a la terrassa de casa per veure com llegien o estudiaven mentre passejaven pel jardí. Em feien molta enveja. Jo era filla única i no tenia cap amic. Només feia que llegir. No vaig tenir ningú que m'ajudés ni m'orientés. Vaig començar a tenir contacte amb el món literari gràcies a en Puig i Ferrater, que em va demanar si tenia alguna novel·la. Jo li vaig donar Un dia de la vida d'un home, i va ser llavors quan em va introduir al Club dels Novel·listes, on anàvem en Trabal, en Pere Quart, en Jordana, de qui em va impressionar molt una novel·la, *Una mena d'amor*. Feien tertúlia i parlàvem de literatura. Era gent molt culta. I és que durant la República es feia una autèntica vida catalana, més brillant. La gent entrava en contacte de seguida. Jo no sé pas què els hauria passat, a tots aquests escriptors, si les coses haguessin anat d'una altra manera... Vull dir, en lloc d'exiliar-nos i haver de començar de nou. Llegíem molt i estàvem al dia de la literatura europea i americana. Després, tot això desaparegué. Quan vaig tornar per primera vegada després de la guerra, el 1948, l'aspecte de Barcelona era depriment, sinistre. La gent caminava pel carrer trista i aclaparada...

Jo tampoc no sé què hauria passat amb la literatura catalana si no haguessin mort tants joves al front, si no haguessin hagut de marxar les millors promeses a l'exili, cap al silenci. Tanmateix, s'han reincorporat els que han pogut -Obiols, Trabal, Jordana ja han mort-, enriquits per l'experiència del dolor de l'absència, de la fugida, a la traumatitzada vida catalana. Són en Pere Quart, en Ferran de Pol, en Riera Llorca, en Bartra, en Calders, l'Artís-Gener, etc. I entre la llunyania i una presència matisada, també la Mercè Rodoreda, que ara mira inquisitiva, a través d'un tènue somris, mentre s'acaba mig naronger amb sucre.

?Mai no faig projectes. M'he acostumat a no tenir demà. Després d'haver passat fam, misèria, després d'haver viscut la guerra civil i la segona guerra mundial, amb els bombardeigs i la gent morint al teu voltant..., sense saber si tu et moriràs o no l'endemà... M'he acostumat a no aferrar-me enlloc. Visc en un triangle Ginebra-Barcelona-París. Ginebra és una ciutat molt avorrida, apta per a escriure. Gairebé no hi tinc amics, i menys per parlar de literatura. Els suïssos són gent ordenada, seriosa, moderada i neta. Mengen poc i sense complicació; només cal pensar que el seu plat nacional és la fondue... A París conservo la chambre de bonne, prop del Quartier Latin, on vaig passar tanta fam. Allí servo els meus records d'època espantosa, i també més de dos mil llibres. Vaig a París cada any, i passejo sola prop del Sena, de les botigues d'antiguitats; esmorzo al Flore, al Lipp, i vaig a totes les exposicions. M'agrada anar a París.?

La Mercè Rodoreda, que ara menja amb delit una espatlla de xai, es mostra cada vegada més efusiva en la conversa. Desapareix lentament la tristor del seu somrís i la rialla esclatant d'ocell es repeteix amb freqüència. Les seves rialles sorprenen, perquè riu en els moments menys adients del diàleg. La fan riure coses que diu ella, concretes, minúscules. De tant en tant, s'atura per reflexionar, i prefereix els temes propers i tangibles, que no pas les tirades llargues i abstractes. No li agrada opinar sobre idees generals. Malgrat tot, la Mercè Rodoreda, la novel·lista catalana que més èxit de crítica i de públic ha tingut des de 1939 -de *La plaça del Diamant* se n'han fet nou edicions- és un enigma per a la majoria de lectors catalans. És poc coneguda com a persona, viu allunyada del «món» literari de Catalunya. Darrere el seu esguard s'amaguen desigs i nostàlgies que no pot compartir. Podríem anomenar-la: Mercè Rodoreda o la nostàlgia, o bé Mercè Rodoreda o la tristor. En els seus mots, en els seus gestos, en les seves mirades concentra, tanmateix, un apassionant alè poètic. Poesia en ella mateixa i en la seva obra. Aquesta és la impressió que em fa la seva figura feble només en aparença, feble i dura com una estalactita. Els seus ulls oscil·len entre l'energia i la tendresa. La veritat és que la seva imatge en conjunt desconcerta. La seva presència, transparent i vincladissa, es fa inquietant. Em sembla, però, que ha canviat. La Rodoreda optimista de la República no té res a veure amb la dona que passà l'exili dur i desmoralitzador, que va veure com moria la gent, cremada per les bombes dels nazis.

?Escriure em serveix de sedant, d'excitant, és angoixós, és... tot a la vegada. Escriure em cansa molt. Ho necessito, perquè una cosa o altra s'ha de fer a la vida. Però el que a mi m'agrada és embadalir-me davant els núvols, o llegir novel·les policíiques, o anar al cinema a veure westerns, que són les pel·lícules que més m'agraden. Després de la guerra vaig tardar molt de temps a tornar a escriure. Tenia massa feina per a sobreviure. I escriure català a l'estranger és el mateix que voler que floreixin flors al Pol Nord. Necessitava molta pau i tranquil·litat. Això no vol dir que els escriptors després no parlin d'èpoques i de fets dramàtics, però és com si comencés de nou amb tot. No havia assimilat els fets dramàtics, i si se'n parla de seguida, es converteix en una crònica personal, subjectiva. Una vegada quan era jove, vaig anar a veure el director de *La Rambla* i li vaig dir que volia aprendre a escriure a través del periodisme. Em va mirar i em va dir: «Primer, visqui; després escriu». Vaig començar a escriure quan era una adolescent perquè m'avorria molt. Però ho feia per sortir de la monotonia. Així, començo a escriure per tal d'animar la situació. Escriure és una fugida. Això tan vulgar que es diu evasió.

La Mercè Rodoreda amaga la fermesa sota la seva feminitat a flor de pell, subtilitat en el parlar i matisacions en les opinions. També podria dir la Mercè Rodoreda o l'experiència de la vida, i aquest títol de novel·la vuitcentista arrodoniria la seva definició. Perquè els estralls d'una derrota interior i exterior sorgeixen inevitablement cap a fora. La Mercè Rodoreda, amb el seu barceloní genuí d'abans de la guerra, amb la seva veu de flauta, amb el seu riure sorprenent, l'adjectivació senzilla i el seu parlar no gens hermètic, com gairebé d'una bona «mestressa de casa preocupada pels aliments congelats», amaga amb fúria i recel una enorme càrrega de passió i, sobretot, d'originalitat.

?Sempre es preparen coses... Tinc una novel·la a mig fer, hi treballo poc, però. Alguna cosa de teatre en què no tinc gaire confiança. Mai no tinc confiança en el que faig. No és massa estimulant, però mira... La novel·la tracta d'una família relatada a través d'un mirall. Són tres generacions, com la teva Ramona, adéu. Fa deu anys que la vaig començar. Comença a finals del vuitcents i s'acaba uns quants anys després de la guerra civil... Saps què passa? Que quant més escrius, més por i més exigent et tornes amb tu mateixa. La por et lliga?.

Les galtes de l'escriptora són de color rosa; el cabell de color nacre; els ulls verd-blaus. Les galtes, solcades per dues febles arrugues, semblen de porcellana xinesa, i ressalten amb la seva pell fina, com si volgués deixar veure una infantesa ben alimentada. La Mercè Rodoreda és una dona encara bella a qui la impertorbable força del temps ha desgastat com l'erosió dels vents. Però el que més m'inquieta no és ni la serenitat de la seva bellesa, ni la tristor dels ulls, sinó el somrís enigmàtic, distant en el temps i l'espai que l'envolta. La Mercè Rodoreda s'acaba el biscuit i, sense deixar de parlar en català amb els cambrers, deixa La Punyalada i em convida a acabar la

conversa a casa seva. Avui és diumenge, plovisqueja, el dia és apagat, i Barcelona és quasi buida. L'escriptora s'asseu en una punta de la butaca i creua les cames. Espera de nou les meves preguntes; ara a la fi podré prendre alguna nota. En una taula petita hi ha un pilot de llibres: *Retrat de grup amb senyora*, de Böll; *La sinrazón*, de Rosa Chacel -a qui l'escriptora catalana admira sense cap reserva-; *The other...*, tres o quatre novel·les policiaques.

?Què és el més important en una novel·la?

?És molt difícil de contestar, això. Una novel·la ha de reflectir la realitat. Però hi ha d'haver una part de fantàstic, d'irreal. I ha d'ésser poètica. Hi ha novel·les de Dickens que semblen actuals; el principi de *David Copperfield*, per exemple. Quanta poesia que té! Té importància l'estil, i no l'anècdota sinó la forma. Jo no crec en el missatge; quan una novel·la és bona no li cal; ja hi és. I els detalls també són importants. S'ha de triar els més adients als personatges. Una novel·la no es pot escriure en una tarda. És un procés llarg. I cal saber donar la sensació del temps, una de les meravelles d'en Proust.

?Quan vaig llegir *The Dubliners*, sobretot el conte «Pols i cendra», em vaig adonar de la relació que hi ha entre *La plaça del Diamant* i el Joyce de la narració curta.

?És que a mi *The Dubliners* em va agradar molt!

?Quins autors l'han estimulat més?

?És molt difícil de dir-ho. He llegit tant! La Woolf...

?La de *The Years*, per exemple?

?Sí, la Woolf és extraordinària a *The Years*. També alguns contes de la Mansfield, de la Brönte; *Alicia in Wonderland*, que serveix per a aprendre a escriure amb el cap.

?Com veu la literatura catalana actual?

?Som tan pocs, que sembla estrany que existeixi. Es troba, però, en una fase bastant interessant. Hi ha molts valors joves, encara que, quan ets jove, necessites molta humilitat i ambició per no creure't un Shakespeare pel simple fet d'haver escrit una pàgina bé. En Moix? És més original que d'altres..., però potser se li hauria de dir el mateix que em va dir a mi el director de *La Rambla*, allò de «Primer visqui, i després, escrigui». Això de voler-se fer cèlebre parlant malament de la gent, no ho sé... Això es pot fer, com ho fem tots, en una conversa privada... Tots voldríem que el nostre país, Catalunya, fos el millor del món, i per això sempre ens tirem per terra. Em fa gràcia que aquests nois es queixin dels problemes lingüístics. Jo, al principi, em vaig afartar de copiar el Fabra. Clar que hi havia més estímuls per a publicar, però nosaltres tampoc no sabíem escriure. El gran problema per a l'escriptor català és poder dominar el seu propi idioma. És molt difícil escriure en una llengua manllevada. Criticaven Conrad perquè havia de fer esforços per a escriure bé l'anglès. Dels escriptors catalans actuals m'agrada molt en Perucho, que escriu molt bé. A Catalunya no li tenen consideració, perquè aquí agraden els drames de pares i fills. Coses serioses, vaja. En Pla també m'agrada, però considero que es repeteix molt; de vegades fa a miques un tema. Encara que té moments divins. No és bo que als joves se'ls publiqui de seguida. A França ho llençarien al sac. Papini deia que quan a un pare li surt un fill poeta, el millor que pot fer és donar-li una bufetada, i si a la tercera encara vol ser poeta, és que veritablement n'és.

?Anem a la seva obra: deixant de banda la importància simbòlica freudiana que té i els seus elements onírics, penso que vostè demostra tenir un gran coneixement de la fauna i de la flora. On va aprendre tants noms de flors, per exemple?

?Del jardí de casa els meus pares. El meu avi, que al cel sigui, era un apassionat de les flors.

Sempre flors estranyes, exemplars estranys que no es trobaven sovint. Ara recordo una fotografia que em van fer quan jo tenia tres anys, anava vestida de nimfa i estava al damunt d'un tamboret al costat del monument a Mossèn Cinto. Estava envoltat de flors per arreu. M'havien pelat al zero i em van posar una perruca amb tirabuixons. Quina llàstima que tingui les fotografies a Ginebra!?

En llegir la seva narrativa i en escoltar-la, és fàcil adonar-se que la Mercè Rodoreda és un d'aquests casos on la vida i la literatura són profundament vinculades. La Mercè Rodoreda passà uns anys molts durs a l'exili; va saber què era la fam i la mort quan encara no havia paït el desastre de la guerra civil. Són anys soldats amb ferro roent a la memòria, és una mena de tatuatge moral per a tota una vida. L'escriptora, que ja des de molt jove s'havia proposat dedicar-se a la creació mitjançant el periodisme, durant els anys de la postguerra es veu incapacitada per escriure una sola línia. Potser la fugida, l'exili i un garbuix de minúsculs fracassos enredats a la teranyina col·lectiva han construït el pessimisme còsmic que destil·la tota la seva obra posterior a l'any 1939: *Vint-i-dos contes* (1958), *La plaça del Diamant* (1962), *El carrer de les Camèlies* (1966), *La meva Cristina i altres contes* (1967) i *Jardí vora el mar* (1967).

?A la seva obra es nota una pugna interna entre l'home i la dona...

?Sí?

?Sí, com una agressivitat latent de la femella contra el mascle.

?No ho sé, no ho sé... Deu ser involuntària per part meva. I això és més perillós, perquè deu ser una cosa profunda que jo mateixa no conec. Però no, no, a *La plaça del Diamant*, per exemple, les relacions entre home i dona... Bé, sí, el personatge d'en Quimet és molt fastiguejant, quasi insuportable.

?I és que em sembla que vostè ve a dir que les relacions entre home i dona són quasi impossibles.

?I a tu et sembla que són possibles?

?Doncs..., no ho sé.

?Potser més que impossibles, són difícils.

«La tristesa, que mai no enganya, m'havia enganyat», diu un dels personatges de *La meva Cristina i altres contes*. Més enllà de les petites i quotidianes frustracions dels personatges rorededians llisca un desencís general: la majoria de les seves narracions i novel·les comencen amb un principi feliç, com si es tractés d'una prometedora novel·la rosa... Després, aquests personatges es descomponen, es clivellen, algunes vegades s'anorreen, mai no se salven. L'actitud que roman és el desengany.

?Sí, estic desenganyada de la vida en general. I, tanmateix, m'estimo molt la vida, eh? La prova és que he passat èpoques molt difícils i no m'han proporcionat cap moment d'amargor?.

?Està d'acord amb la idea romàntica que cal sofrir per escriure bé?

?Sempre és millor haver sofert per a poder escriure. Una persona feliç no té història. Encara que això de sofrir és molt relatiu. Jo m'ho passo molt malament, la veritat és que suo tinta xinesa. Quan escric em tanco. Dos anys, no seguits, per a *El carrer de les Camèlies*. Després quedo esgotada físicament. Em poso malalta i he de ficar-me al llit.

?Què prefereix, els seus contes o les seves novel·les?

?No ho sé... M'agradaria haver escrit una novel·la que tingués el to dels meus millors contes, com *Una fulla de gerani blanc*. De *La plaça del Diamant*, me n'agraden alguns i sobretot el final, que és tan bo com *El senyor i la lluna* o *El riu i la barca*.

?Passem a un terreny més íntim. Li fa por la mort?

?És una pregunta molt greu. En principi, si un té coneixement, tanta por li fa néixer com morir. El que passa és que quan neixes no te n'adones. I el sol fet de néixer ja és tràgic. La mort, què et diré, filla, és alguna cosa tan fatal com una tempesta d'estiu en ple agost. Tant si et fa por com si no, te'n vas.

?I envellir?

?No, el fet d'envellir em preocupava quan tenia quaranta anys. Llavors vaig passar una crisi. Després la vaig superar i ara tant me fa que em surtin arrugues com tornar-me vella. A mesura que et vas fent gran et vas allunyant dels problemes de la bellesa personal i et dediques a mirar, no a tu, sinó fora de tu mateixa. A més, tinc precedents cèlebres amb això d'envellir. Faust va vendre la seva ànima al diable i ja veus per a què.

?Se sent religiosa?

?No, em sento cristiana, no catòlica; encara que en sigui al paper, com tothom a Espanya. Però no practico.

?Però, creu en Déu?

?Sí, i en moments difícils m'hi he adreçat i sempre m'ha ajudat.

?Com són les seves relacions amb la gent?

?Difícils perquè la gent em fa por. Aquest fet explica el meu tarannà solitari. Però malgrat tot crec que el món és ple de bones persones.

?Com es veu a vostè mateixa?

?Quina pregunta més capciosa. No em veig de cap manera. Els hindús, amb l'assumpte del viatge astral, es desdoblen i es veuen. I ha d'ésser esglaiadora la sorpresa que deuen tenir.

?Però, quin concepte té de vostè mateixa?

?Més aviat pessimista. Però la veritat no te la diré... Ja veus que surto per la tangent.

?Sí, ja me n'adono que és difícil entrar en alguns terrenys amb vostè... L'apassiona la solitud, oi?

?M'agrada molt. És quan veritablement em trobo a mi mateixa. Si no, et dilueixes en els altres. Però de tant en tant cal el contacte humà per a no convertir-te en un zero.

?Com veu l'esdevenidor de Catalunya?

?No, no t'ho vull explicar. No..., no... No el veig de cap manera.

?Què pensa dels moviments actuals per a l'alliberament de la dona?

?Crec que la dona és prou important perquè no en pensi res.

?Però alguna opinió ha de tenir, no?

?Les teves preguntes cada vegada són més comprometedores. Et contesto coses que mai no havia dit en cap entrevista.

?Gràcies.

?Tot això de les «reivindicacions de la dona actual» és una mica literatura. Des del punt de vista social no m'interessa, i des del punt de vista íntim ja té la partida guanyada. Una dona sempre guanya; si no és amb la feina, serà amb la maternitat o amb l'amor.

?És una dona puritana?

?Puritana? No. Encara que potser en soc i no me n'adono. No, no, soc una persona que sempre ha viscut «arriscadament».

?Hi ha alguna sortida positiva per al món actual?

?L'única sortida positiva és aquella tan vulgar d'anar tirant. Simplement, anar vivint, no fer projectes. Això solament ja té el seu mèrit. Sempre, malgrat tot, resta alguna esperança.

?Com la del final de *La plaça del Diamant*, oi?

?És clar, fixa't que acabo amb la frase «els ocells estan contents».

Els ocells estan contents, però la Colometa, la protagonista de *La plaça del Diamant*, està massa ferida per a morir. «Trop blessée pour mourir» era el títol de la crítica que Michel Cournot va fer de la novel·la al *Nouvel Observateur*. Els seus personatges, tot el que descriu la Mercè Rodoreda, està massa ferit per a morir. Aquest pessimisme còsmic a què abans em referia és una manera molt particular de concebre el món per part de la Rodoreda, d'explicar-lo, potser perquè es tracta d'una incapacitat -o d'una impotència- per a transformar-lo. Els personatges rodoredians no volen morir, distorsionats entre el medi real i l'irreal, sense saber ben bé quina força estranya els empeny a esgarrapar la vida amb les ungles. Personatges desfets per la roda de la fortuna, aparentment febles, incapaços de resistir els embats del món, són arrossegats per l'instint de lluita que els porta a rebutjar -després d'haver-lo desitjat- el suïcidi. Aquest instint de lluita salva l'Aloma i la Colometa als últims moments, també el jardiner voyeur de *Jardí vora el mar* o la Cecília d'*El carrer de les Camèlies*, tots aquests personatges constitueixen, amb els seus mitjans, una filosofia de la vida molt particular. La incomunicació, la solitud i la crueltat matisada són les tres zones on es desenvolupa la inadaptació dels personatges. Els símbols no són fàcils de desxifrar, els elements onírics, les estranyes malalties, la violència latent, la metamorfosi i la presència contínua del subconscient demostren que la senzillesa en l'obra de la Mercè Rodoreda és solament aparença. Tampoc no és fàcil conèixer del tot aquesta escriptora que fugí, desenganyada i gelosa del seu passat personal. La Mercè Rodoreda, autora d'una novel·la extraordinària, *La plaça del Diamant*, que fou rebutjada amb pocs vots pel jurat d'un premi -aquelles coses que passen de tant en tant amb els premis- i que fou considerada per la crítica la millor novel·la catalana apareguda entre el 1939 i el 1962, em fa un somris tènue mentre m'acomia al llindar de casa seva.

Fora, veig el garatge del carrer de Pàdua, cantonada Balmes, i se'm fa impossible de recompondre la imatge d'aquella torre envoltada de flors estranyes i de plats antics, d'aquella torre on una nena fou retratada al costat d'un bust dedicat a en Verdaguer. Un bust vorejat de nenúfars, d'espígol i de farigola.

Juny de 1973

Foto: Pilar Aymerich

Montserrat Roig

Retrats paral·lels

Una antologia

Tria i pròleg de Gemma Ruiz
i Albert Fornés
Fotografies
de Pilar Aymerich

edicions
62

Montserrat Roig, retrats paral·lels <http://www.grup62.cat/livre-retrats-paraels/300567>

© Hereus de Montserrat Roig

© pel seu text i les fotografies: Pilar Aymerich

© 2018 tria i pròleg de Gemma Ruiz Palà i Albert Forns Canal

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.